

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ יתרו, מבה"ח אדר ראשון, ה'תשל"ג

יוצא-לאור לשי"פ יתרו, כ"ף שבט, ה'תשי"פ

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

התמים פינחס ב"ר ברוך עקיבא ע"ה

גרינברג

נלביע שי"פ בשלח, י"ג שבט, ה'תשי"פ

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי

חברי ועד הנחות בלה"ק

ובלשון רבנו הזקן, דראש השנה העניינים **בכסא**, ומתגלים **ליום חגנו** בחג הסוכות.

ולכן ארבע החדשים שצריכים לעבור עד שיחנטו האילנות מהגשמים מסתיימים לבי"ש באחד בשבט ולבי"ה בט"ו בשבט, וק"ל.

ומענין לענין באותו ענין, ב"ש במקום בי"ה אינה משנה, כי המעשה הוא העיקר, וכן בהנוגע לכאוי"א בתוככי כלל ישראל, וכהוראת רבותינו נשיאינו לא להסתפק במחשבה טובה ובדבור ובפעולה בכסא לעצמו, כ"א ובדוקא להביא בפועל הבכך של המחשבה והדבור בפעולה עם הזולת

ואז האדם אשר הוא עץ השדה ממלא תפקידו ותכלית בריאתו. בברכה.

ב

[תשרי, היתשמי"ב]

ותבש"ט.

כשנוטעים אילן עושה פירות טובים שיהיו ראויים לעלות על שולחן מלכים, ובפרט מלך גדול — דורש זה טרחא גדולה (ולפעמים גם בלילה), **ופשוט** אצל הנוטע שלא **ביום** טרחתו יהי הפרי גמור, נחמד למראה וכו'.

כשנוטעים תפוחי אדמה — הטרחא קטנה שלא בערך וכן הזמן שצריכים לחכות עד שיצמח תפוחי האדמה **וכו'**.

ואעפ"כ — מי שבחר בו המלך ומינוהו ליטע כרם ופרדס שלו — אינו מבקש את המלך (שח"ו) יחליף עבודתו לנטוע תפוחי אדמה, ולא עוד אלא ששמח הוא שהמלך **מאמינו ובחרו** וכו'. הַלְדַעְתָּהּ צוֹדֵק הוּא?

אזכיר עה"צ.

ובלשון רבנו הזקן .. בכסא .. ליום חגנו: תהלים פא, ד. וראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג ואילך. ב"ש במקום ב"ה אינה משנה: ברכות לו, ריש ע"ב. וש"נ. המעשה הוא העיקר: אבות פ"א מי"ד. האדם .. עץ השדה: פ' שופטים כ, יט.

ב

מהעצקת המזכיר. מענה לשלוחה שכתבה, בעודה מעוברת, אודות הקשיים והסבל שהיא חווה. נדפס בספר "תורת השליחות" (כפר חב"ד, תשס"ד) ע' 472.

כשנוטעים אילן כו': ראה גם לקו"ת בחקותי מט, ד. תו"מ התועדויות חס"ז (תשל"ב ח"ב) ע' 127 ואילך. ובכ"מ.

נחמד למראה: לשון הכתוב — בראשית ב, ט.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ יתרו, כ"ף שבט הבעל"ט, הננו מוציאים לאור התוועדות ש"פ יתרו, ה'תשל"ג, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ר"ה לאילנות, ט"ו בשבט, ה'תש"פ,
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

Published and Copyright 2020 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2020

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

א

בי"ה, חמשה עשר בשבט,
ראש השנה לאילנות
תשכ"ד — ברוקלין, נ.י.

הרה"ג ווי"ח אי"א עוסק בצ"צ
מוה' דובריש שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מי"ב שבט,

ומעניינא דיומא, ידועה מחלוקת בית שמאי ובית הלל, דלבי"ש ר"ה
לאילנות באחד בשבט, ולבי"ה בטי"ו בו, ומהטעמים לבי"ה בזה: ע"כ הן חיים
ממי השנה שעברה, מכאן ואילך הם חיים ממי השנה הבאה.

ויש לפרש שטעם זה ישנו הן לבי"ש והן לבי"ה, ובהקדם:

ידועה מחלוקת בי"ש ובי"ה בכ"מ בש"ס, אשר לדעת בי"ה, הקובע בעיקר
הוא המעשה והבפועל, ולדעת בי"ש, המחשבה והבכח.

וחילוק זה הוא גם בין אחד בתשרי לטי"ו בו, שבאחד בתשרי הקבי"ה
עושה להם נס (לישראל) וזוכין בדין, כולל ברכה לכל מיני תבואות השנה לטובה,
אלא שעדיין הנצחון בכח ובלי פרסום, עד לטי"ו בחדש ישראל יוצאין מלפני
הקבי"ה בלולביהן ואתרוגיהן בידם, דאז יודעין דישאל אינון נצוחי"א ועד
שנקרא יום הראשון.

א

מוה' דובריש: צוקרמן, בופאלא. אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"ז אגרת וי"ת, ובהנסמן
בהערות שם.

ומעניינא דיומא, ידועה מחלוקת כו': בהבא להלן — ראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 146 ואילך.
ח"ו ע' 70 ואילך. שה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 650 ואילך. ובכ"מ.
ר"ה לאילנות באחד בשבט .. בטי"ו בו: ר"ה בתחלתה.

ומהטעמים .. ע"כ [=עד כאן] הן חיים כו': ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב. וראה גם תוד"ה באחד
— ר"ה יד, א.

הקבי"ה עושה להם נס .. חזקין בדין: ראה ירושלמי שם ה"ג. יל"ש ואתחנן רמז תתכה.
ובכ"מ. הובא בטור או"ח סוסתקפ"א.

ברכה לכל מיני תבואות השנה לטובה: ע"פ נוסח התפלה — ברכת השנים.
שישראל יוצאין .. בלולביהן .. אינון נצוחי"א: ויק"ר פ"ל, ב (ע"ה"פ ולקחתם לכם ביום
הראשון" — אמור כג, מ).

בס"ד. שיחת ש"פ יתרו, מבה"ח אדר ראשון, ה'תשל"ג.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א קידש על היין.

א. הענין של עיבור החודש — ששייך כבר לשבת מברכים חודש
אדר ראשון' — התחיל כבר בזמן יצי"מ, שאז נאמר הציווי "החודש הזה
לכם וגו'"² (קידוש חדשים ועיבור שנים),

— ובאמת הי' ענין זה עוד לפני"ז, כדאיתא בפרקי דר"א:
שהקב"ה נתנו לאדה"ר בגן עדן; אבל בתור מצוה, הרי זה התחיל בזמן
יצי"מ —

ולאחרי כן, בשעת מתן תורה, נקבע הדבר כפי שהוא מצד מ"ת
— כמו כל המצוות שמקיימים עתה לאחרי מ"ת, מצד הציווי במ"ת,
כמ"ש הרמב"ם (בפירוש המשניות במסכת חולין⁴) שכל המצוות שאנו
מקיימים, גם המצוות שנצטוו לפני מ"ת, ואפילו מצות מילה שניתנה
לאברהם אבינו באופן שתהי' גם "לזרעך עד עולם"⁵, מקיימים אנו עתה
בגלל הציווי במ"ת.

ב. והנה, ידועה תורת הבעש"ט⁶ שכל דבר שיהודי שומע או רואה
בעולם, צריך להפיק ממנו הוראה בנוגע לעבודת ה' — שזהו תפקידו
ותכלית בריאתו, כדברי המשנה בסוף מסכת קידושין⁷: "אני לא נבראתי
אלא לשמש את קוני", כך, שכל הענינים שקורים לו הם בשביל עיקר
תכליתו, לעבוד את ה', ולכן, כל דבר שרואה או שומע — שזהו בגלל
שמלמעלה סיבבו את הדברים שיראה או ישמע זאת — צריך להתייחס
אליו באופן שיוכל לנצל זאת עבור עניני העיקרי: לשמש את קונו.

ואם מכל ענין שבעולם צריך ללמוד הוראה בעבודת ה', הרי מובן
במכ"ש בנוגע לעניני תומ"צ, שבודאי צריך ללמוד מהם הוראה בעבודת
ה'.

(6) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך.
וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).
(7) ע"פ הגירסא בש"ס כת"י (אוסף כתבי
היד של תלמוד הבבלי — ירושלים תשכ"ד).
וכ"ה במלאכת שלמה למשניות קידושין שם.
ועוד.

(1) ראה לקמן ס"ה.
(2) בא יב, ב.
(3) רפ"ח.
(4) ספ"ז.
(5) לך לך יג, טו.

וכיון שעל תומ"צ נאמר⁸ "כי נר מצוה ותורה אור", הרי מובן, שההוראות שבעניני התומ"צ הם באופן גלוי יותר מאשר ההוראות שבעניני העולם, שאף שגם מהם צריכים ויכולים ללמוד הוראות בעבודת ה', כיון שגם בעולם ישנו האמת, כמ"ש⁹ "אמת ה' לעולם", הרי ההוראות שבעניני העולם אינם נראים באופן גלוי, כיון שהעולם מעלים ומסתיר על האמת.

וכפי שמצינו שאפילו בנוגע לשמותיו של הקב"ה נאמר¹⁰ "זה שמי לעולם" — "לעלם" (חסר ו') כתיב, מלשון העלם, והיינו, שהעולם מעלים ומסתיר אפילו על שמותיו של הקב"ה שהאלקות שבהם לא יהי נראה בגלוי, ועאכ"כ בנוגע לעניני העולם שאינם קדושים כמו שמותיו של הקב"ה, הרי בודאי שההוראות שיכולים ללמוד מהם בעבודת ה' הם בהעלם יותר.

משא"כ בנוגע לעניני התומ"צ, להיותם באופן ד"נר מצוה ותורה אור", הרי ההוראות שיכולים ללמוד מהם בעבודת ה' הם באופן גלוי יותר, ונקל יותר למצוא אותם.

ובנוגע לענינינו — יש ללמוד הוראה בעבודת ה' מכללות ענין עיבור החודש, ובאופן השייך לכל אחד מישראל, אפילו למי שלעת-עתה אינו שייך לעניני קבלה וחסידות, דכיון שזוהי מצוה ששייכת גם אליו, עכצ"ל שגם הוא צריך ויכול ללמוד מזה הוראה בעבודת ה'. ולכן, לפני ביאור ענין עיבור החודש כפי שהוא ע"פ קבלה וחסידות, יש לבאר זאת בפשטות הענינים.

ג. ענינו של חודש העיבור בפשטות הוא:

חשבון השנה יכול להיות לפי שנת החמה או לפי שנת הלבנה — שהרי "חדשי השנה הם חדשי הלבנה, שנאמר עולת חדש בחדשו"¹¹, ונאמר¹² החודש הזה לכם ראש חדשים. . והשנים שאנו מחשבים הם שני החמה"¹². וכיון שיש הפרש ביניהם — "יתרה שנת החמה על שנת הלבנה קרוב מאחד עשר יום ("עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים"¹³), לפיכך (כדי שישתוו ולא תהי' סתירה ביניהם), כשיתקבץ מן התוספת הזאת כמו שלשים יום. . מוסיפין חודש אחד ועושים אותה השנה שלשה עשר חודש והיא הנקראת שנה מעוברת"¹⁴.

אלקיך", ובאופן שצריך להמשיך זאת ב"לא יהי' לך אלהים אחרים"¹¹, שזהו שלילת ענין ע"ז כפי ששייך אצל כל אחד מצד ה"א-ל זר אשר בקרבך"¹²⁰, שמוזה בא הענין ד"מיהו יהודי"; ולפעול שיראו את האמת כו', ועד שבאים ל"ואלה המשפטים וגו"⁷¹.

כג. בנוגע לביאור בפירוש רש"י:

הטעם שיתרו לא הלך מיד לגייר בני משפחתו הוא — בגלל שהוצרך להשאר עם בני" במדבר כדי לעזור ולסייע להם לקיים את עצתו "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל וגו' ושפטו את העם וגו"¹²¹, דכיון שהיתה זו עצה מיוחדת שאף אחד מלבדו לא חשב עלי', לכן, גם לאחרי שאמר להם עצה זו, הי' צריך לעזור להם להביאה לידי פועל, ולכן הוצרך להשאר עמם זמן ממושך.

ורק לאחרי שראה שנקבע הדבר באופן שכבר לא זקוקים אליו, אזי הי' יכול להתפנות לילך אל ארצו לגייר בני משפחתו.

כלומר: מלכתחילה לא הי' יתרו להוט כ"כ לגייר בני משפחתו, כיון שאין מצוה לגייר גוים. — זהו אמנם דבר טוב, אבל לא מצוה. ולכן, כל זמן שהי' לו מה לפעול במדבר לעזור לבני" וכו' — לא הלך לגייר בני משפחתו; ורק לאחרי שראה שסיים פעולתו במדבר, אזי ביקש לילך לגייר בני משפחתו, ומשה הסכים לכך ושלחו כו'⁷⁸.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להכריז אודות ה"מלוה מלכה" לטובת קרן גמ"ח¹²², והורה למנהל הגמ"ח לחבוש "שטריימל" ולומר דבר תורה.

לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "כמופת הייתי לרבים"].

(122) ראה גם מכתב יום שלישי שהוכפל בו כי טוב, פ' אם כסף תלוה את עמי שנה זו (אג"ק חכ"ח ע' קכ ואילך).

(119) שם, ג.
(120) ראה שבת קה, ב. וש"נ.
(121) שם יח, כא-כב.

(12) רמב"ם ריש הל' קידוה"ח.
(13) שם פ"ו ה"ד.
(14) שם פ"א ה"ב.

(8) משלי ו, כג.
(9) תהלים קיז, ב.
(10) שמות ג, טו ובפרש"י.
(11) פינחס כח, יד.

ואילו כאן רוצים לומר על גוי שהוא יהודי, כך, שהענין ד"ישראל אשר בך אתפאר" ישנו גם אצל הגוי!...

וכאשר שואלים מישהו היתכן שהוא שותק ומניח לומר על גוי שהוא יהודי — עונה, שהוא עסוק באמירת שיעור בגמרא, ולכן אין לו זמן לחשוב או להרעיש על ענין זה.

מה זה "גמרא"? — גמרא היא תורתו של הקב"ה. ובכן: כדי ללמוד תורתו של הקב"ה צריך לברך תחילה ברכת התורה: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", וא"כ, איך אתה יכול להניח לומר על גלוי שהוא יהודי?! — בשלמא ענין שנאמר בזה, יכול לטעון שהזהר אינו "פוסק" עבורו, אבל כאן מדובר אודות ענין שנאמר בברכת התורה, וא"כ, היתכן ששותק בשעה שרוצים ליקח תורתו של הקב"ה וליתנה לגוים?!...

וכאן רואים עד היכן הגיע הדבר:

לאחרונה נתעורר רעש אודות הסכמת החילונים להחזיר לערבים מחצית ארץ ישראל, כי, הערבים הולכים ומתרבים (כיון שאינם יודעים שום קונצים...), ובמשך השנים יתכן שיהיו ערבים יותר מיהודים (שהרי "אתם המעט מכל העמים"¹¹⁶), ואז יתערבו הערבים בכל ארץ ישראל, ובודאי אסור לאפשר זאת.

ובכן: אפילו החילונים מתייראים שלא יתערבו גוים עם יהודים, ואילו כאן ישנה הגזירה ד"מיהו יהודי", ואעפ"כ עומדים בצד ושותקים! וכששואלים אותו: היתכן שאתה שותק, בה בשעה שישנה גזירה איומה שלא היתה כמוה, לאחרי כל הגזירות שעברו על בני"י עד לדיוטא האחרונה — משיב, שאין לו כסף לנסוע לארץ ישראל ולהרעיש על זה... אינך חייב להרעיש בארץ ישראל דוקא; תרעיש במקומך, בכית-הכנסת שלך לפני קריאת התורה!... הרי אתה מחזיק את עצמך ל"רשכבה"ג", ומדוע אינך מרעיש על זה?!

ובפרט ששתיקה זו אינה כמו "איוב ששתק"¹¹⁷ בנוגע לגלות מצרים, כיון ששם הי' ענין הגלות בעיקר בנוגע לגוף, ואילו כאן מדובר אודות הנשמה של בני"י, וא"כ, איך אפשר לשתוק?!...

ויה"ר שילמדו הוראה מפרשת השבוע, שבה נאמר¹¹⁸ "אנכי הוי'

אמנם, אילו היה קובעים שנת העיבור פעם בג' שנים בלבד, עדיין הי' החשבון חסר, שהרי במשך ג' שנים מתקבצים קרוב לל"ג יום (היתרון בג' שני חמה על ג' שני לבנה), ואילו חודש העיבור משלים ל' יום בלבד. ולכן מזמן לזמן קובעים שנת העיבור לאחר ב' שנים בלבד, ובה משלימים את הימים העודפים (שהרי במשך ב' שנים מתקבצים רק קרוב לכ"ב יום, ועדיין חסרים כמה ימים לחודש שלם, וממילא כשמוסיפים חודש שלם משלימים בזה את הימים העודפים שנתו בפעם הקודמת שהוסיפו את חודש העיבור). ובאופן זה משתווים (בכל מחזור של י"ט שנה) שני הלבנה עם שני החמה ("חוץ משעה אחת וארבע מאות ושמונים וחמשה חלקים"¹⁵, שאין כאן המקום להאריך בזה¹⁶).

ד. וההוראה שיכולים ללמוד מזה — בפשטות¹⁷:

החילוק בין החמה ללבנה הוא — שאור החמה הוא תמיד בשוה, ולא רואים בו שינויים; יום ראשון, שני, שלישי, רביעי, חמישי וששי — תמיד בשוה (ואף שיש שינויים בין קיץ לחורף, הרי שינויים אלו אינם מן הקצה אל הקצה); ואילו אור הלבנה יש בו שינויים מן הקצה אל הקצה — שהרי באמצע החודש הלבנה היא במילואה, ולאח"כ מאיר רק חצי, ואח"כ בוקעת ממנה קרן אור אחת בלבד, ועד שברגע שקודם המולד לא רואים את הלבנה כלל.

וענינו בעבודה:

יש יהודים שאופן עבודתם הוא בדוגמת החמה, שעומדים תמיד באותה דרגא, ומאירים במילואם בכל התוקף;

ויש יהודים שאופן עבודתם הוא כמו הלבנה,

— נוסף לכך שכל בני"י "דומין ללבנה"¹⁸, שיש בה שינויים כו', וכן הוא כללות סדר העבודה אצל בני"י, שאינו דומה אופן העבודה במשך ששת ימי החול לאופן העבודה ביום השבת, וכמו"כ ישנו כללות החילוק בין בני ישכר שעיקר עבודתם בקו התורה לבני זבולון שעבודתם במשך היום היא בעניני מסחר, שמפריעים לעבודה הרוחנית —

שיש ימים שבהם הם מאירים במילואם, יש ימים שבהם מאירים רק למחצה, יש ימים שבהם מאירים רק במקצת, ועד שיש ימים שאינם מאירים כלל.

(17) ראה גם תו"מ חמ"ג ע' 216 ואילך.

(15) שם פ"ו ה"י.

(18) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת

(16) ראה גם תו"מ ח"ח ע' 101 ואילך.

בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

וש"נ.

ח"ס"ח ע' 353. וש"נ.

(116) ואתחנן ז, ז.

(117) סוטה יא, א. וש"נ. וראה גם תו"מ (118) כ, ב.

כלומר: לפעמים יכול להיות שלאחרי שעובר יום שלם, כ"ד שעות, קולט יהודי שהוא לא האיר במשך כל היום, היינו, שלא מילא את התפקיד שבשבילו נברא — שעל ידו יאיר אור האלקות!

את כל עניניו הגשמיים — מילא בשלימות; הוא אכל ושתה וטייל וכו', ועשה זאת מתוך תענוג; הוא נהנה מהאכילה ושתיה, ושנתו ערכה לו, וכאשר הקב"ה עזר לו והצליח במסחרו, הרי הוא מתפעל מזה שהצליח!... ולאחרי כל זה, בסוף היום, הרי הוא תופס שבנוגע לעניניו קדושה לא האיר כלל!

והגע עצמך:

כל תפקידו הוא — שעל ידו יאיר אלקות בעולם, וכל ענין האכילה ושתיה (ובמילא גם ההתעסקות בפרנסה כדי להרויח כסף בשביל לקנות צרכי האכילה ושתיה) והשינה וכו', אינם אלא כדי שיהי' לו כח להאיר את העולם באלקות, כך, שכל הענינים הגשמיים אינם אלא כדי למלא את הכוונה העליונה; ובנוגע לפועל — מילא את כל עניניו הגשמיים, אבל לא האיר את העולם כלל (אף שאכילתו היתה בכשרות, ובברכה לפני' ולאחרי' וכו').

ועל זה באים אליו בטענה: מדוע לא פעלת להאיר את העולם?!... עסקת רק בטפל, ואילו על העיקר שכחת לגמרי!...

וכיון שתופס מה שקורה אתו ("ער גיט זיך אַ כאַפּ וואָס מיט אים טוט זיך") — אזי מתחיל להאיר. אבל, כיון שיהודי הולך בסדר מסודר, אין זה באופן שמאיר מיד בשלימותו, אלא לאט לאט; תחילה בוקעת ממנו קרן אור אחת, ולאח"ז הולכת וגדלה, ועד שמאיר בשלימותו — כמו לבנה שנתמלא אורה.

אך עדיין בא אליו היצה"ר וטוען: בהיותך אדם הגון וישר, והנך יודע שהיו כמה ימים שבהם לא הארת, וימים אלו עברו כבר, כך, שזהו דבר אבוד ("עס איז פאַרפאַלן"), להיותך בעה"ב רק על העתיד, אבל לא על העבר. וכיון שכן, הרי מכאן ולהבא הנך יכול כבר לילך ולהתהולל ("גיין און הולען")!...

והמענה על זה — שזוהי טענת היצה"ר, שנקרא "מלך זקן וכסיל"¹⁹, שלהיותו "שוטה", שאינו יודע מהו הקב"ה ומהי התורה כו', לכן טוען טענה הנ"ל;

(19) קהלת ד, יג ובפרש"י.

כא. והנה, כללות הענין ד"גדול אתה וגדול שמך בגבורה", שהו"ע "לי הכסף ולי הזהב", הם ב' הקוין דחסד וגבורה, ששייכים לעולם התהו (כידוע¹⁰⁴ שבתהו יש רק ב' קוין, חסד וגבורה), שזהו ענינם של ישמעאל ועשו, שיצאו מאברהם ויצחק¹⁰⁵.

ועז"נ¹⁰⁶ "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב" — שזהו ע"ד הענין ד"אליו ולא למדותיו"¹⁰⁷.

ולמעלה מזה הו"ע התפארת, שזוהי דרגתו של יעקב, שמטתו שלימה¹⁰⁸, שממנו יצאו בניי שעליהם אומר הקב"ה "ישראל אשר בך אתפאר"¹⁰⁹.

כב. וכאן המקום להזכיר אודות הענין שהתורה לא תהא מוחלפת¹¹⁰, כך, שאי אפשר לשנות אפילו אות אחת בתורה, ולכן, מי שמשוחד, אינו יכול לקבוע פס"ד בתורה, כיון שמצד השוחד עלול לשנות את פס"ד התורה, וכמובן גם מדרשת חז"ל (בבבלי¹¹¹, ובירושלמי¹¹² החמירו בזה יותר) על הפסוק "לא תעשון אתי אלקי כסף ואלקי זהב" בנוגע לדיינים שמתמנין ע"י כסף.

ומכאן באים גם לענין של "מיהו יהודי" — שיש כאלו שרוצים לרשום גוי בתור יהודי, שכאשר שומעים זאת, צריכים מיד להזדעזע: היתכן לעשות דבר כזה!?

והגע עצמך:

כל יהודי, יהי' מי שיהי' ובאיזה מצב שיהי', הוא לא רק יקר אצל הקב"ה, אלא עוד זאת, שהקב"ה מתפאר בו, כמארז"ל¹¹³ "הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו .. ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"¹¹⁴ .. משתבח קודשא בריך הוא בשבחייהו דישראל כו'".

והרי זה בכלל דבר פלא איך שייך לומר שהקב"ה מתפאר עם נברא. אלא שזהו ענין מיוחד בנוגע לבנ"י, עליהם נאמר¹¹⁵ "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי וגו'", ועד שמתפאר בהם כו'.

(104) ראה תו"א וישלח כד, ד. ובכ"מ. רמב"ם הלי' יסוה"ת רפ"ט. הלי' מלכים פי"א

(105) ראה בארוכה תו"ח ר"פ תולדות. סה"ג. פיה"מ סנהדרין פ' חלק יסוד התשיעי.

(106) פרשתנו כ, ב. (111) סנהדרין ז, ב.

(107) ספרי — הובא בפרדס של"ב רפ"ב. (112) ביכורים פ"א ה"ג.

(108) ויק"ר פל"ו, ה. ועוד. (113) ברכות ו, א.

(109) ישעי' מט, ג. (114) דברי הימים"א יז, כא.

(110) עיקר הט' מ"ג העיקרים. וראה (115) פרשתנו יט, ד.

יט. אך עדיין אינו מוכן:

הסיפור בפרשתנו אודות יתרו הי' ממחרת יוהכ"פ (כנ"ל ס"ד). ואילו שילוחו של יתרו — שנזכר גם במסע הדגלים⁹⁸ — הי' בחודש אייר⁹⁹. ולכאורה: אם יתרו רצה לגייר בני משפחתו, למה המתין במדבר יותר משה חדשים, ולא הלך לגייר בני משפחתו מיד?!

לכאורה אפשר לומר, שאף שיתרו רצה לגייר בני משפחתו, מ"מ, לא רצה לעזוב את בניו, ולכן לא הלך עד ששלחו משה לגייר בני משפחתו. אבל באמת אין זה "תירוץ", אלא רק העברת הקושיא מיתרו על משה: מדוע לא שלח משה את יתרו לגייר בני משפחתו מיד, אלא המתין זמן ארוך, עד לחודש אייר, כאשר בניו עמדו ליכנס לארץ, ורק אז שלח את יתרו לגייר בני משפחתו? וכפי שיתבאר לקמן.

כ. הביאור בנוגע למאמר הזהר:

הטעם שבנוגע ל"גדול אתה" לא צריך הכתוב לפרש שזהו ענין החסד (כמו בגבורה, "גדול שמך בגבורה") — כי, התואר "גדול" מצד עצמו שייך למדת החסד, כיון שגדולה היא היפך הצמצום והגבורות, ועד שמצינו שהמקובלים הראשונים היו קורין למדת החסד בשם גדולה¹⁰⁰, וכמרומו גם בסדר שבפסוק¹⁰¹ "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וגו'". וכיון ש"גדול" קשור עם ענין החסד, לכן, בנוגע ל"גדול שמך", צריך הכתוב לבאר שהכוונה כאן היא לענין הגבורה — "גדול שמך בגבורה".

ויש לבאר השייכות ד"גדול" לענין הגבורה — שזהו ע"ד הענין ד"גבורות גשמים"¹⁰², והיינו, שאע"פ שכללות ענין הגשמים הו"ע של השפעת החסד, הרי זה נקרא בשם "גבורות גשמים", לא רק בגלל ההתחלקות באופן של טיפין טיפין, וכל טיפה בפני עצמה, כמארז"ל¹⁰³ "אלמלי שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד מטשטשות את הארץ", אלא גם בגלל שמורה על תגבורת החיות (וזהו גם מה שמצינו שבנין המלכות הוא מהגבורות דוקא, לפי שזהו ענין של תגבורת החיות).

98) בעלותך שם, ל. וראה פרש"י (102) משנה ריש תענית. וראה תו"א פרשתנו שם, יג.

99) בעלותך שם, יא.

100) ראה לקו"ת עקב יז, ד. ובכ"מ.

101) ב"ב טז, סע"א.

102) דברי הימים-א כט, יא.

אבל האמת היא, שהקב"ה כבר הבהיר זאת עוד מראש, עוד לפני מ"ת, ועוד בהיות אדה"ר בג"ע — בנתנו את חודש העיבור, שמשלים את הימים שחסרים בשנת הלבנה לגבי שנת החמה, וענין זה מהוה הוראה ליהודים שדומים ללבנה, שתמיד יש אצלם שינויים וכו', שגם במקרה שהחסירו בעבודתם, ניתנה להם אפשרות להשלים זאת.

ועד כדי כך, שאפילו כאשר החסיר בעבודתו לא רק בשנה אחת, אלא גם בב' שנים ואפילו בג' שנים, והיינו, שענין חסרון הימים בעבודתו הוא באופן של "חזקה" — הנה ע"י חודש העיבור שבסוף השנה השלישית [שהרי לפי מנין החדשים שמתחיל מניסן, "ראשון גו' לחדשי השנה"², נמצא, שחודש אדר הוא בסוף השנה, כך, שחודש העיבור הוא בסוף השנה השלישית], נשלם כל מה שנחסר במשך שלש שנים!

ה. זאת ועוד:

נתבאר לעיל (ס"ג) שלפעמים קובעים חודש העיבור פעם בב' שנים. וכיון שבמשך ב' שנים חסרים רק כ"ב יום לערך, הנה כאשר מוסיפים עוד חודש של ל' יום, אזי ניתוסף במספר ימי שנת הלבנה יותר משנת החמה.

ונמצא, שהחידוש שפועלת התורה ע"י חודש העיבור הוא — שלא זו בלבד שנשלם חסרון הימים של שנת הלבנה לגבי שנת החמה, אלא יתירה מזה, שמספר ימי שנת הלבנה נעשה גדול יותר ממספר ימי שנת החמה.

וע"ד כללות הענין דעבודת התשובה, שעל ידה ניתוסף עליו גדול יותר לגבי עבודת הצדיקים, כמארז"ל²⁰ במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם.

וענין זה מתאים עם גם המנהג שבשנת העיבור אומרים "ולכפרת פשע"²¹,

— ואף שלפי מנהגנו אין אומרים זאת, הרי פירוש הדבר הוא רק שאין זה נמשך באמירה בדיבור, אבל בודאי ישנו עצם הענין, כך, שיכולים ללמוד הוראה מזה גופא שיודעים שיש מנהג כזה —

כי, התוכן דשנת העיבור — הוספת חודש שעל ידו משלימים את חסרון הימים שלפנ"ז, ובאופן שעי"ז יתוסף עוד יותר — הוא תוכן ענין התשובה.

20) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה (21) א"ר ופמ"ג או"ח סתכ"ג. וראה גם פ"ז ה"ד. תו"מ חנ"ח ע' 194. וש"נ.

ומובן, שאע"פ שענין זה ישנו בכל שנת העיבור, הרי זה בהדגשה ובגלוי יותר בחודש אדר שהוא החודש הנוסף [ובזה גופא — הן אדר ראשון והן אדר שני, כי, אף שמצינו פלוגתא בין ר' מאיר לר' יהודה איזה מהם הוא העיקרי²², הרי זה רק בנוגע לשטרות ונדירים, אבל כללות הענין דחודש העיבור שייך לשניהם, כדמוכח מנוסח ברכת החודש שקורין הראשון בשם "אדר ראשון", שמדגיש שישנו אדר שני, והשני קורין בשם "אדר שני", שמדגיש שישנו אדר ראשון] — ע"ד הענין ד"זכר ליציאת מצרים", שאף שמצוה להזכיר יצי"מ בכל ימות השנה²³, הרי זה בהדגשה יתירה בליל ט"ו ניסן, שאז היא עיקר המצוה²⁴.

ו. וזוהי כללות ההוראה שלמדים מפשטות הענין דחודש העיבור — שיהודי לא צריך להתפעל מזה שיש בעבודתו ענין של שינויים וחסרון כו', ואדרבה, דוקא ע"ז ביכלתו להגיע לאופן נעלה יותר בעבודתו כו'.

וכל זה מתחיל כבר משבת מברכים חודש אדר ראשון, שבו מברכים את החודש בכל לשונות הברכה שאומרים בנוסח ד"יחדשהו הקב"ה כו'": "לחיים ולשלום, לששון ולשמחה, לישועה ולנחמה", ומסיימים "ונאמר אמן".

וכיון שע"פ תורה צריכים לענות אמן — הרי בודאי שהקב"ה אכן מברך את החודש בכל הענינים הנ"ל, שאכן יומשכו לכל אחד מישראל בעבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות, ועד שהקב"ה נותן לו בני חיי ומזוני רויח, וכולהו רויחי, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"²⁵.

* * *

ז. נוסף על כללות הענין דחודש העיבור שישנו בכל שנת העיבור, ישנו ענין מיוחד בנוגע לקביעות שנה זו, שר"ח אדר ראשון חל ביום השבת.

וכיון שנקרא בשם "ראש חודש", ולא תחלת החודש, כמו "ראש השנה", ולא תחלת השנה, להיותו²⁶ בדוגמת ה"ראש" שבאדם שמנהיג

(22) ראה נדרים סג, סע"א: "אדר הראשון ויש"ן.
כותב אדר הראשון, אדר שני כותב אדר סתם, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, אדר הראשון כותב סתם, אדר שני כותב תיניין" (ראה גם תר"מ חנ"ט ריש ע' 371. וש"נ).
(23) ראה שר"ע אדה"ז או"ח רסס"ז. ובכ"מ.
(24) ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' טו. וש"נ.
(25) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.
(26) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך.

וכמדובר כמ"פ שכל הענינים שבפירוש רש"י צריכים להיות באופן המובן ומוכרח ע"פ פשטות הכתובים, או שרש"י כבר הבהיר זאת, או שאין צורך להבהיר כיון שהבן חמש למקרא מבין זאת מעצמו. וכפי שיתבאר לקמן.

יז. מצד קוצר הזמן, נצרף עתה גם הביאור בהערות אאמו"ר על הזהר:

בפרשת השבוע בזהר⁹² איתא: "גדול אתה וגדול שמך בגבורה וגו'⁹³, גדול אתה היינו לי הכסף⁹⁴, וגדול שמך בגבורה היינו ולי⁹⁴ הזהב". ומבאר אאמו"ר⁹⁵ השיכות ד"גדול אתה" לחסד ו"גדול שמך" לגבורה.

וכמדובר כמ"פ שמצד צמצום הנניר כו' לא ביאר אאמו"ר הענינים הפשוטים וסמך שיבינו זאת לבד, ובנדו"ד, עדיין דרוש ביאור, מדוע ב"גדול אתה" לא נאמר בפירוש שזהו חסד, ואילו בנוגע ל"שמך" נאמר בפירוש "גדול שמך בגבורה". וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

יח. הביאור בפירוש רש"י:

בפשטות הכתובים מתעוררת שאלה: לאחרי כל העילויים שהיו אצל יתרו בבואו אל משה ובנ"י, כמ"ש⁹⁶ "עתה ידעתי כי גדול ה' וגו'" — אינו מובן: מדוע לפתע הלך יתרו משם!?

ולכן נאמר בכתוב: "וישלח משה את חותנו", ובגלל זה — "וילך לו אל ארצו".

אך עדיין אינו מובן: מהי הסיבה ששלחו משה? — ולכן מבאר רש"י שהי' זה כדי "לגייר בני משפחתו".

ועפ"ז יובן גם דיוק הלשון "וילך לו גו'", ולא "וישב" (ע"ד מ"ש באברהם⁹⁷) — דכיון שע"י הגיור נעשה יתרו מציאות חדשה, לכן לא מתאים לומר "וישב" (שחזור למעמדו ומצבו הקודם כו'), כי אם "וילך לו", שמורה על הליכה חדשה שמטרתה לגייר בני משפחתו (כי אע"פ שהגיור שפועל מציאות חדשה מפסיק את הקירבה ביניהם, הרי הקירבה שע"פ טבע נשאר לעולם, ובגללה הי' אצלו הרגש והרצון לגייר את בני משפחתו).

(95) לקוטי לוי"צ הערות לזח"ב ס"ע פו ואילך.
(96) פרשתנו שם, יא.
(97) וירא כב, יט.

(92) ח"ב צ, ב.
(93) ירמי' יו"ד, ו.
(94) חגי ב, ח.

"דרך כבוד, כמו ואברהם⁸⁴ הולך עמהם לשלחם" (ללוותם). אך יש גורסין: "מכבודו של עולם", ועפ"ז אין זה ענין של כבוד, אלא אדרבה: ענין של בזיון — "ששלחו שלא יהי' אצל מ"ת"⁸⁵, וכדאיתא במדרש⁸⁶: "מכאן שכל המצטער בצער ציבור זוכה ורואה בנחמת ציבור (כמארז"ל⁸⁷ "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה"), ויתרו לא הי' בצער ציבור, לא זכה בנחמתן. . זו מתן תורה, ולכך משה שלח את חותנו".

אבל בפשוטו של מקרא אין לפרש ששילוחו של יתרו הו"ע של היפך הכבוד כו' — שהרי רש"י לא הזכיר כלל ענין זה, ובפשטות מסתבר לומר ששילוחו של יתרו הי' דרך כבוד, בהתאם להמסופר עד עתה אודות הכבוד שכיבד משה את יתרו: "ויצא משה לקראת חותנו", "כבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה כו"⁸⁸. ובכלל אין לפרש ששילוחו של יתרו הי' כדי שלא יהי' במ"ת — שהרי כבר פירש רש"י⁸⁹ שכל המאורע עם יתרו הי' ממחרת יוהכ"פ, לאחרי מ"ת.

ועפ"ז נשאר השאלה: מדוע לא מבאר רש"י מהי הסיבה שמה שלח את יתרו?

טז. ובמקום לבאר חלקו הראשון של הפסוק, "וישלח משה את חותנו", למה שלחו — מבאר רש"י חלקו השני, "וילך לו אל ארצו", "לגייר בני משפחתו".

וצריך להבין: מהי ההוכחה בפשטות הכתובים שהלך לגייר בני משפחתו?!

ובכלל אינו מובן איך אפשר לומר שיתרו הלך לגייר בני משפחתו, בה בשעה שגיוור ע"פ הלכה צריך להיות ע"י שלשה⁹⁰, והרי לא מצינו שילכו עמו עוד שנים לצורך הגיור!

[ומובן שאין לומר שזהו דבר פשוט כ"כ (שהלכו עמו עוד שנים) עד שאין צורך לפרש זאת בכתוב. ומה גם שבפשטות לא מסתבר שיהי' מי שירצה לעזוב את בני" וללכת עם יתרו, ובפרט בשעה שעומדים ליכנס לארץ מיד, "עד ג' ימים"⁹¹].

(84) וירא יח, טז (ובפרש"י).
 (85) זית רענן ליל"ש שם.
 (86) מדרש אגדה — הובא בתו"ש עה"פ
 (87) (אות קעו).
 (88) פרשתנו שם, ז ובפרש"י (וראה גם פרש"י שם, יב).
 (89) שם, יג.
 (90) יבמות מו, סע"ב. רמב"ם הלי' איסור"ב פ"ג ה"ו. טושו"ע יו"ד סרס"ה ס"ג.
 (91) פרש"י בהעלותך יו"ד, כט.

את כל אברי הגוף [וכמו הרגל, שלא שייך שיעשה דבר ללא הנהגת הראש; אם הרגל הוא בריא, אזי מתנהג ע"פ רצון הראש], ומזה מוכח שכל עניני הגוף נמצאים בראש, ואדרבה, בהיותם בראש הרי הם באופן נעלה הרבה יותר, וככל שתגדל מעלתם בהיותם בראש, יתוסף גם באופן המשכתם בגוף — הרי מובן, שכאשר ראש חודש הוא באופן נעלה יותר (כיון שחל ביום השבת), הרי זה פועל על כל החודש שיהי' חודש נעלה יותר.

ח. וענין זה בא בהמשך להמדובר כמ"פ במשך השנה אודות הענין הנפלא שבקביעות שנה זו — כפי שנקבע ע"פ החשבון של הלל (נכדו של הלל הזקן שהי' הנשיא) — שבה מודגש ביותר ענין השבת: לכל לראש — הרי כללות השנה היא שנת השמיטה, שנה השביעית, שנקראת "שבת לה"²⁷.

ובשנה זו גופא — הנה יו"ט של ר"ה חל בשבת. וכן י"ט כסלו — ר"ה לתורת החסידות ולדרכי החסידות²⁸ — חל בשבת.

וכמו"כ חל בשבת יום מיוחד בנוגע לדורנו זה — יו"ד שבט, יום ההסתלקות וההילולא של נשיא דורנו, אתפשטותא דמשה²⁹ שבדורנו, שכל העמל שעמלה נפשו בחייו מתעלה ביום זה לשרשו למעלה, ונמשך בגלוי למטה (כמבואר באגה"ק סי' ז"ך וכ"ח).

ונוסף לזה, הנה גם בנוגע לחודש העיבור יש עליו מיוחד בקביעות שנה זו — שיום ב' דר"ח אדר ראשון (שבו מתחיל מנין ימי חודש זה, שהרי יום א' דר"ח הוא יום השלושים של החודש שלפניו) חל בשבת.

ט. וגם בענין זה יש לימוד והוראה, כפי שכבר דובר על זה כמ"פ במשך השנה, ונקודת הדברים בקיצור היא:

יש חילוק באופן הנהגתו של יהודי בין ימי החול ליום השבת, וכמו בנוגע לענין האכילה שישנו הן בימי החול והן ביום השבת — שבימות החול אין ענין של קדושה באכילה מצד עצמה, ורק עי"ז שאכילתו היא "לשם שמים"³⁰, כדי שהגוף יהי' בריא ושלם לעבודת ה', ה"ה פועל שיהי' בה ענין של קדושה. וכיון שהוא עייף כו', קשה לו להתרכז בכוונה לשם שמים, וצריך להתייגע על זה כו'; משא"כ ביום השבת, הנה נוסף לכך שהאכילה היא מתוך מנוחה, כיון שהטירחא היתה בערב שבת, הנה

(27) בהר כה, ב"ד.
 (28) אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' רנט. רע"א.
 (29) ראה תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, וש"נ (נעתק ב"היום יום" בתחלתו).
 (30) אבות פ"ב מ"ב.

האכילה עצמה היא מצוה — עונג שבת³¹ (מלבד "שבת שבתון"³² שאז עומד יהודי למעלה מכל ענינים אלו), וכך בנוגע לשאר הענינים שנעשים בשבת, כמו שינה³³ או לבישת בגד נאה³⁴ וכיו"ב, שבכולם ישנו הענין של עונג שבת.

ועד"ז בנוגע ללימוד התורה — שבימות החול אינו יכול להתישב ללמוד במנוחה בגלל ריבוי המחשבות המבלבלות להתרכז בהלימוד, משא"כ ביום השבת יכול ללמוד במנוחה ללא בלבולים, ונקל לו לראות ולהבין כל דבר באופן ברור; כשיש קושיא, הרי הוא מבין בבירור את הקושיא כו', ללא צורך ביגיעה יתירה. — אמנם כללות סדר הלימוד הוא באופן שדוקא כאשר "יגעת" אזי "ומצאת"³⁵, כך, שגם ביום השבת צריך להתייגע בלימוד התורה, אבל החילוק הוא, שבימות החול צריך להתייגע על ענינים צדדיים, שלא לילך בדרך עקלתון וכו', משא"כ ביום השבת היגיעה היא בהשכל עצמו, ללא צורך לשלול ענינים צדדיים.

ועד"ז בנוגע לתפלה — שבימות החול צריך להתייגע כדי לפעול על עצמו את ההרגש ד"דע לפני מי אתה עומד"³⁶, כיון שישנם מחשבות זרות המבלבלות ומונעות הרגש זה, ולא כל פעם מצליח לפעול על עצמו כו'; משא"כ ביום השבת שאין לו מחשבות המבלבלות, יכול לפעול על עצמו ההרגש ד"דע לפני מי אתה עומד".

ועד"ז בנוגע לקיום המצוות — שבימות החול, לא בכל פעם נרגשת אצלו החיות בקיום המצוה, כמו הנחת תפילין, לבישת ציצית או נתינת צדקה, משא"כ ביום השבת מרגיש מיד את החיות בקיום מצוותיו של הקב"ה.

ונקודת הדברים — שכל הענינים השייכים לאלקות באים ביום השבת בקלות הרבה יותר מאשר בימות החול, שאז ישנם תמיד ענינים המבלבלים; כאן מצלצל הטלפון ומבלבל אותו ומפריע לו להתישב ללמוד תורה, או כשמתעורר לעסוק בעבודת התשובה, מצלצל משהו בטלפון ורוצה לשוחח עמו, ואע"פ ששניהם (גם הוא וגם פלוני) יודעים שהם דברי הבל, ומה מקום להפריע כו' — צריך הוא להתווכח ("זיך אויס'טענה'ן") עמו, או לומר שהוא לא נמצא עכשיו בבית... — אם הוא

31 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרמ"ב. 32 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרמ"ב ס"ג. וש"נ.
33 אחרי טז, לא. אמור כג, לב. 34 מגילה ו, ריש ע"ב.
35 ראה בהנסמן בלקו"ש ח"ב ריש ע' 36 ראה ברכות כח, ב.
254.

אצילות, תומשך לכל אחד מישראל, גם מי שהוא בדרגת "עבד עברי" ועד ל"אמה העבריי", ואפילו מי שהוא בדרגת "עבד כנעני" כו'⁷⁵.

ועד שממשיך להם כל ההשפעות באופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"⁷⁶, "נחלה בלי מצרים"⁷⁷, והיינו, ע"ז שמבטל תחילה את כל הגבלות בעצמו, ולאח"ז גם בעולם כו'⁷⁸.

* * *

יד. מאמר (כעין שיחה) ד"ה בחודש השלישי וגו'.

* * *

טו. כרגיל יש ללמוד גם פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, וכמנהג שנה זו — להתעכב על ענינים שלא נתבארו בפירוש רש"י, אף שלכאורה יש קושיא שמתעוררת אצל בן חמש למקרא. ובפרט שבפרשתנו יש פסוק שרש"י מתעכב עליו, אלא שמבאר רק חלקו השני, ולא חלקו הראשון (וע"ד המדובר⁷⁹ בפסוק⁸⁰ "ויחזק ה' את לב פרעה", שרש"י מתעכב על חלקו הראשון של הפסוק, ולא על חלקו השני), אף שלכאורה חלקו הראשון מוקשה יותר מחלקו השני.

בפרק י"ח פסוק כ"ז: "וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו", מבאר רש"י חלקו השני של הפסוק: "וילך לו אל ארצו", "לגייר בני משפחתו".

ולכאורה: חלקו השני של הפסוק אינו דורש ביאור, ומוכן בפשטות שהתורה הוצרכה לכתוב "וילך לו אל ארצו", כדי שלא תתעורר שאלה אצל הבן חמש למקרא מדוע לאחרי פ' יתרו לא נזכר יותר אודות יתרו — כיון שהלך לו את ארצו.

אך אינו מובן: מדוע לא מבאר רש"י חלקו הראשון של הפסוק — "וישלח משה את חותנו" — שעל זה מתעוררת שאלה אצל בן חמש למקרא: לאחרי שיתרו כבר בא אל משה "אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלקים"⁸¹, וכבר הי' ביחד עם בני" — למה הוצרך משה לשלחו?!

ולהעיר ממ"ש במכילתא⁸² ש"שלחו בכבודו של עולם", שפירושו⁸³,

75 ראה תר"מ ח"א ע' 84. וש"נ. 76 ראה בא יא, יר"ד.
77 ויצא כח, יד. 81 שם יח, ה.
78 שבת ק"ח, סע"א. 82 עה"פ וכ"ה ביל"ש (רמו רעא).
79 חסר הסיום (המור"ל). 83 ראב"ע עה"פ.
80 שחת ש"פ בא ס" (לעיל ע' ...).

ולא עוד אלא שהקב"ה הבהיר מיד שמ"ת יפעל שני ענינים: (א) "למען ישמע העם בדברי עמך", (ב) "וגם כך יאמינו לעולם"⁶⁵, והיינו, שמ"ת יחזק אצל בני" את האמונה ש"משה אמת ותורתו אמת"⁶⁶, כך, שלא זו בלבד שמ"ת אינו בסתירה לכך שכל הענינים צריכים להיות ע"י משה רבינו, אלא אדרבה, זהו חיזוק ונתינת כח לדבר, שבכל הזמנים שלאח"ז צריכים כל הענינים להיות ע"י משה.

ועד"ז בנוגע למנהיגי ישראל שלאחרי משה, כמ"ש⁶⁷ "ובאת גו' אל השופט אשר יהי' בימים ההם", "אפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו, אתה צריך לשמוע לו", "אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין"⁶⁸, דכיון שנתמנה לשופט, צריך לציית אליו, ועד ש"יפתח בדורו כשמואל בדורו"⁶⁹.

[ואע"פ שטוען שיפתח הוא פוחז וריק, ובמילא שייכים אליו רק פוחזים וריקים⁷⁰, אבל הוא, להיותו בן אברהם יצחק ויעקב, הרי הוא למעלה ממנו, ולמה יצטרך לציית ליפתח?! — בשלמא אילו הי' כמו שמואל, או לכל-הפחות כמו תלמידי שמואל, אזי הי' צריך לציית אליו, אבל למה עליו לציית ליפתח?! — הנה כל החשבונות אינם נוגעים; כיון שהקב"ה הושיבו בראש, צריך לציית אליו].

יג. וזוהי כללות ההוראה שלמדים מהסדר דמ"ת — שאע"פ שבמ"ת בעצמו שמעו כל בני" מהקב"ה עצמו, הנה לאח"ז נקבע הסדר שכל הענינים צריכים להיות ע"י משה רבינו, ואדרבה: ע"י מ"ת ניתוסף חיזוק גם בכל הענינים שאמר משה בפרשיות שלפני מ"ת, ועד"ז בפרשיות שלאחרי מ"ת, החל מפרשת "ואלה המשפטים", "מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני"⁷¹, עד לכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, שכל זה ניתן למשה מסיני⁷².

וזוהו גם מה שמיד לאחרי פרשת יתרו מדובר אודות פעולתו של משה רבינו על בני" — "כי תקנה עבד עברי"⁷³, כידוע תורת רבינו הזקן⁷⁴ ש"כי תקנה" קאי על משה רבינו, שפועל שהדרגא ד"קנין", שקאי על

רוצה, הוא יכול לדבר עם ה"בשר" שלו, אבל לא עם שכלו ומדותיו, שעכשיו עסוקים ומונחים בעבודת ה', ומוכן, שעצם העובדה שצריך להתווכח כו', הרי זה מבלבל לעבודת ה'; משא"כ ביום השבת, שאז יכול לעסוק בעבודת ה' ללא בלבולים.

י. וזוהי ההוראה מהדגשת ענין השבת בקביעות שנה זו — שכללות ההנהגה צריכה להיות באופן של שבת (לא רק ביום השבת עצמו, אלא גם בימות החול שמתברכים ממנו⁷⁵), שהרי כל הענינים שבמשך כל השנה כולה נכללים בר"ה, עליו נאמר³⁸ "כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב", וכיון שר"ה חל בשבת, הרי זה פועל על כל השנה כולה שתהי' באופן של שבת.

ועד"ז בנוגע לענינים הקשורים עם המעיינות של תורת החסידות — שכיון שר"ה לחסידות (וכן יו"ד שבט) חל בשבת, הרי זה פועל שגם בכל השנה כולה יהיו ענינים אלו באופן של שבת.

וכללות הענין בזה — שבמשך כל השנה כולה צריכים לעמוד בתנועה של שבת, והיינו, שגם בימות החול צ"ל הרצון להיות במעמד ומצב של שבת, והרי במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא (כידוע תורת הבעש"ט³⁹ על הפסוק⁴⁰ "שרפים עומדים ממעל לו" (בהפטרות יום הש"ק זה) — דלכאורה, היתכן שיעמדו למעלה משם אד' המהווים — דכיון שרצונם להתעלות לדרגא שלמעלה משם אד', הרי זה כאילו שנמצאים שם, ולכן נאמר ש"עומדים ממעל לו". ומזה מובן גם בנוגע לעבודת האדם, שבמקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא⁴¹ — וי"ל שאדרבה: דוקא בגלל שכן הוא באדם למטה, לכן ישנו ענין זה גם אצל השרפים). ועי"ז זוכים גם לענין הגאולה — כי, "שבת אותיות תש"ב"⁴², שזהו ענין התשובה, והרי הבטיחה תורה שכאשר ישראל עושין תשובה אזי "מיד הן נגאלים"⁴³, באופן ש"בשובה ונחת תושעון"⁴⁴ — "שובה" גם מלשון שבת, שענינו עונג, שזהו גם התוכן ד"נחת", ועד ל"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"⁴⁵.

* * *

(37) זח"ב טג, ב. פח, א.
 (38) תהלים פא, ה. וראה לקו"ש ח"ט ע' יפ"ת לב"ר ספכ"ב. תניא אגה"ת ספ"י.
 292. וש"נ. (43) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.
 (39) ראה כש"ט בהוספות סמ"ח. וש"נ. (44) שם ל, טו.
 (40) ישע"י ו, ב. (45) תמיד בסופה.
 (41) חסר קצת (החור"ל).

(65) שם, ט.
 (66) תנחומא קרח יא. וראה ב"ב עד, א.
 (71) ר"פ משפטים ובפרש"י.
 (72) ראה בהנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.
 (73) שם כא, ב.
 (74) תו"א ר"פ משפטים.
 (67) פ' שופטים יז, ט ובפרש"י.
 (68) פרש"י שם, יא.
 (69) ר"ה כה, רע"ב.

יא. האמור לעיל בנוגע להדגשת ענין השבת, קשור גם עם פרשת השבוע — פרשת יתרו, שבה מדובר בעיקר בנוגע למתן תורה, והרי ל"כולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל" [המחלוקת היא רק באיזה יום בחודש ניתנה תורה, אבל ברור הדבר שמ"ת ה' בשבת]⁴⁶, והיינו, שאפילו "עלמא", העלם והסתור העולם⁴⁷, מודה שענין התורה שייך לשבת⁴⁸.

והנה, כללות ענין השבת קשור עם ענין התשובה — כנ"ל ש"שבת אותיות תשב", אלא שאין זו תשובה תתאה, כי אם תשובה עילאה, שהיא בשמחה רבה⁴⁸.

וההוראה מזה — שגם מי שתעה וסר מדרך האמת ופנה לדרך אחרת, וצריך לשוב לדרך האמת, עליו לדעת שיש בכחו לשוב בתשובה, ואין על זה מדידות והגבלות בזמן, אלא "בשעתא חדא וברגע חדא"⁴⁹ ביכלתו לפעול כל הענינים, ועד — לתשובה עילאה.

ולהעיר גם מפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם זקנו⁵⁰, שאנחה (א' קרעכץ) של יהודי היא בבחינת תשובה עילאה.

ואע"פ שגם ענין התשובה צריך להיות באופן של סדר, והיינו, שתחילה צ"ל תשובה תתאה, ולאח"ז יכולים לבוא לתשובה עילאה — הרי ידוע מ"ש כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במבוא לקונטרס ומעין⁵¹, "שלא יש עתה סדר והדרגה באופני הבירורים כו'", וכללות העבודה צ"ל באופן ד"חטוף ואכול חטוף ושת"י"⁵², ולכן, כשמזדמן ענין של תשובה עילאה, צריך לחטוף ולשוב בתשו"ע.

וכפי שמצינו בענין התשובה דר' אלעזר בן דורדיא, שרבינו הקדוש בכה ואמר "יש קונה עולמו בשעה אחת"⁵³, והיינו, שאפילו ביחס לרבינו הקדוש ה' זה למעלה לגמרי מהכלים שלו, ובלשון החסידות: אור שלמעלה מהכלים, ואעפ"כ, נפעל ענין זה "בשעה אחת".

יב. אך עדיין צריך להבהיר, שלמרות גודל העילוי שאליו יכול להגיע כל אחד מישראל ע"י ענין התשובה, זקוק הוא ל"ממוצע" דמשה רבינו:

- (46) שבת פו, ב.
 (47) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
 (48) תניא אגה"ת פ"א.
 (49) זח"א קטט, סע"א.
 (50) ראה אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח
 ס"ע תקנא (נעתק ב"היום יום" ג תמוז).
 (51) ע' 22. ולאח"ז באג"ק שלו ח"א ע' רסו.
 (52) ל' חז"ל — עירובין נד, א.
 (53) ע"ז יו"ד, סע"ב. וש"נ.

לכאורה יכול יהודי לטעון שביכלתו לפעול לכדו את כל הענינים, ללא צורך ב"ממוצע". אלא מאי, הוא לא יודע מהו הקב"ה, והיכן נמצא וכו' — אין זה נוגע; זוהי טענה להקב"ה שהי' צריך לעשות שידע כו', אבל לפועל — טוען הוא — אינו זקוק לממוצע דמשה רבינו, אלא ביכלתו להתנהג כפי שהי' במ"ת, שאז דיבר הקב"ה ("וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר"⁵⁴) לכל אחד מישראל בפני עצמו; לא כמו קודם מ"ת, שהקב"ה אמר למשה "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל"⁵⁵, אלא כמו שהי' במ"ת, שכל אחד מישראל שמע כל עשה"ד מהקב"ה בעצמו⁵⁶.

וכדברי הרמב"ם⁵⁷ — בתור יסוד כל התורה — שמעמד הר סיני הי' באופן ש"ענינו ראו ולא זר"⁵⁸, וכמ"ש רש"י בפירוש הפסוק⁵⁹ "אתם ראיתם וגו'", "יש הפרש בין מה שאדם רואה למה שאחרים משיחין לו, שמה שאחרים משיחין לו פעמים שלבו חלוק מלהאמין"⁶⁰, ורק ע"י ראי' נעשה הדבר מונח אצל לגמרי, וכפי שמאריך הצ"צ במצות עדות⁶¹ בנוגע למעלת הראי'.

ועל זה טוען: כיון שהוא בעצמו ראה הכל — למה זקוק הוא למשה רבינו? ! רצונו להתנהג כל ימיו באותו אופן כמו שהי' במ"ת.

אך הענין הוא — שמ"ת הי' באופן חד-פעמי, וכהפתגם המובא בחסידות⁶² שמ"ת לא יהי' עוד הפעם [אלא שזהו באופן ד"נותן התורה" לשון הוה⁶³, כיון שבכל יום צריכים להתבונן בזה כו', אבל אין זה באופן שרואים זאת בראי' בשרית כמו במ"ת, ובאופן שעומד ברגליו במעמד הר סיני, ורואה שמה מחיצה לעצמו כו"⁶⁴], אבל לאחר מ"ת נקבע סדר ההנהגה שכל הענינים צריכים לעבור ע"י משה — "ויאמר ה' אל משה", ומשה צריך לומר לבני".

- (54) פרשתנו כ, א.
 (55) שם יט, ג.
 (56) השיטות באופן אמירת ושמיעת עשה"ד — ראה תו"ש לפרשתנו שם עה"פ (אות ח', ובמילואים לשם פ"ג).
 (57) הל' יסוה"ת רפ"ח.
 (58) וי"ל, ששולל גם ראיית דרגות נעלות באלקות, שלגבי הקב"ה נקראים בשם "זר".
 (59) שם כ, יט.
 (60) ולהעיר מדויק לשון רש"י — שאינו אומר ש"אינו מאמין", אלא "לבו חלוק מלהאמין", היינו, שמאמין אמנם, אבל לא בלב שלם כו'.
 (61) ס' החקירה — דרך אמונה סג, ב ואילך.
 (62) סה"מ תרכ"ו ע' שכו. תרמ"ז ע' פז. תרנ"ו ע' שנו. המשך תרס"ו ע' כג. שם ע' תקמו. תער"ב ח"א ע' שסו. סה"מ עטר"ת ע' רצא. תרפ"א ע' קסז. תרפ"ה ע' קצט. תש"ט ע' 57. ועוד.
 (63) ראה של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. ובכ"מ.
 (64) מכילתא ופרש"י שם יט, כד.